

Сливка Л. З.

Дрогобицький державний педагогічний університет імені Івана Франка

СПОСОБИ ПЕРЕКЛАДУ МУЗИЧНИХ ТЕРМІНІВ

У статті проаналізовано термінологію як одну із складових, що давно привертає увагу дослідників, як лінгвістів, так і фахівців в інших галузях. Причина цього очевидна, оскільки, термінологія – це пласт лексики, в якому з найбільшою очевидністю втілюється когнітивна функція мови. Пильна увага до термінології пов'язана зі спробами зробити мову науки точною, ясною та однозначною. З'ясовано, що термінологія – це шар лексики, який найбільшою мірою піддається цілеспрямованій регулювальній діяльності.

Оскільки музика має свою власну мову, то і музичні терміни використовуються для передачі певних концепцій, емоцій, технічних аспектів та інших аспектів музичного виразу. Неадекватний переклад може призвести до втрати сенсу, характеру та емоційної сили оригінального твору.

З'ясовано, що серед аспектів, які потрібно врахувати розрізняють: точність термінів, емоційний вираз, технічні аспекти, історичний та культурний контекст, характер та стиль.

Переклад терміну передбачає передачу оригінального поняття в іншу мову, зберігаючи при цьому зміст та стиль. Визначено, що для повного розуміння оригінальної ідеї важливо вибирати відповідні терміни та лексичні одиниці у мові перекладу, але у випадках, коли одне слово має декілька значень, процес ускладнюється. Головна мета професійного перекладу полягає в точному передаванні інформації.

В даній розвідці розглянуто різні методи перекладу термінології, включаючи використання еквівалентів (повних та часткових), лексичні трансформації, лексико-семантичні трансформації та граматичні трансформації. В процесі перекладу фахівцю потрібно правильно вибрати прийом перекладу для забезпечення точного відтворення значення конкретної терміносистеми.

Провівши ґрунтовне дослідження музичної термінології серед способів перекладу музичних термінів у даній статті, виокремлено: використання еквівалентів (повна в часткова), лексичні трансформації (транскодування, експлікація, практична транскрипція, транслітерація, калькування, транспозиція), лексико-семантичні трансформації (конкретизація, диференціація, модуляція), граматичні трансформації (граматичні заміни, додавання, вилучення).

Ключові слова: музичний термін, спосіб перекладу, лексичні трансформації (транскодування, експлікація, практична транскрипція, транслітерація, калькування, транспозиція), лексико-семантичні трансформації (конкретизація, диференціація, модуляція), граматичні трансформації (граматичні заміни, додавання, вилучення).

Постановка проблеми. У сучасному суспільстві роль термінології зростає дедалі вищими темпами. Це пов'язано з бурхливим науково-технічним прогресом, який не тільки вимагає дедалі більшої й більшої кількості нових термінів, а й збільшує роль термінології в повсякденному, спеціальному та неспеціальному спілкуванні людей різних соціальних та вікових груп, професій тощо.

Термінологія досить давно привертає увагу дослідників, як лінгвістів, так і фахівців в інших галузях. Причина цього очевидна: термінологія – це пласт лексики, в якому з найбільшою очевидністю втілюється когнітивна функція мови. Пильна увага до термінології якраз і пов'язана зі спробами зробити мову науки точною, ясною та

однозначною. Термінологія – це той шар лексики, який найбільшою мірою піддається цілеспрямованій регулювальній діяльності.

Музична термінологія становить значний інтерес для наукових робіт у сфері лінгвістики. Безперечно, що інтерес учених-музикознавців і мистецтвознавців до питань деяких галузей музичного мистецтва великий, однак, дослідницьких робіт учених-лінгвістів із вивчення цієї терміносистеми недостатньо.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблема вивчення та дослідження перекладу термінів досі є актуальною, що стосується також проблеми термінотворення, шляхів розвитку терміносистеми кожної галузі знання. Ця проблема є

вельми важливою, бо порівняльний аналіз перекладу термінів дає змогу визначити його закономірності в межах досліджуваної терміносистеми. Виходячи з цього, необхідно вивчити музичну термінологію української мови в зіставленні з англійською мовою, виявити процеси її розвитку, специфіку функціонування в системі мови.

Термінознавство в даний час є лінгвістичною дисципліною, що активно розвивається. Спеціальні дослідження з музичної термінології як до спеціальної підмови належать таким відомим українським і зарубіжним дослідникам, як О.О. Бережна, Л.П. Білозерська, Л.В. Бразюліс, В.Ю. Дорофєєва, А.Л.Загайкевич, І.О. Звірховська, О.А. Мировський, А.Г. Нехворосна, О.І. Панченко, О.Я. Ростовський, С. Бротон (S. Broughton), Дж.П. Беркхолдер (J.P. Burkholder), Р. Філіп (R. Philip) та інші.

Вивчення лексико-семантичних особливостей української та англійської музичної термінології відіграє ключову роль у розкритті її специфічних рис та глибшому розумінні цієї складної галузі. Детальний аналіз термінів та їхніх значень в музичній лексиці допомагає виявити унікальні властивості та взаємозв'язки між ними, що в свою чергу сприяє більш глибокому розумінню музичного мистецтва та музикознавства.

Постановка завдання. Метою статті є вивчення способів перекладу музичних термінів. Досягнення поставленої мети передбачає виконання наступного завдання – дослідити способи та стратегії перекладу музичних термінів.

Виклад основного матеріалу. Точний та адекватний переклад музичних термінів є надзвичайно важливим аспектом при адаптації музичних творів до інших мов. Музика має свою власну мову, і музичні терміни використовуються для передачі певних концепцій, емоцій, технічних аспектів та інших аспектів музичного виразу. Неадекватний переклад може призвести до втрати сенсу, характеру та емоційної сили оригінального твору.

Серед аспектів, які потрібно врахувати розрізняють:

– Точність термінів. Музичні терміни мають конкретні значення та конотації. Переклад, який відхиляється від оригінальних термінів, може призвести до неправильного розуміння структури та інтенцій музичного твору [1, с. 2]. Наприклад, *allegro* у класичній музиці означає «швидко», але також може вказувати на певний характер чи настрої, які повинні бути відтворені в перекладі.

– Емоційний вираз. Багато музичних термінів пов'язані з емоційним виразом музики. Напри-

клад, *lamentoso* означає «сумно» чи «жалюгідно» і вказує на певний настрій. Переклад, який не здатен точно виразити цю емоцію, може зменшити імпакт музичного виразу [6, с. 21].

– Технічні аспекти. Деякі музичні терміни пов'язані з конкретними технічними вимогами до виконавця. Наприклад, *staccato* означає грати короткими, виділеними нотами. Некоректний переклад може призвести до неправильного виконання музичних пасажів [6, с. 22].

– Історичний та культурний контекст. Деякі музичні терміни мають корені в певних історичних або культурних контекстах. Вони можуть мати специфічні смисли, які не завжди можна відтворити без втрати в перекладі. Наприклад, термін *rubato* походить з італійської мови і означає «вкрадений». Однак, у музичному контексті він вказує на специфічну техніку виконання, коли виконавець тимчасово змінює темп музики для більшої експресії та виразності. У перекладі «вкрадений» не вдається передати справжній сенс терміну та його історичне використання. Адекватний переклад «вільний ритм» чи «тимчасове змінення темпу» відображає більш точне значення та допомагає зберегти історичний та музичний контекст [5, с. 54].

– Характер та стиль. Музичні терміни можуть вказувати на певний характер або стиль музики. Наприклад, *cantabile* означає «співочно» і позначає м'який, ліричний стиль гри. Невдалий переклад може змінити сприйняття характеру твору [4, с. 176].

Таким чином, ми можемо сказати, що збереження змісту та характеру музичних творів при їх адаптації до інших мов вимагає дбайливого підходу до перекладу музичних термінів. Особливо важливо сприймати музичний твір як цілісний образ, де кожен музичний термін має своє місце та значення. Професійний музичний перекладач повинен мати розуміння як мовних, так і музичних аспектів для того, щоб передати не тільки слова, а й дух та есенцію музики.

Переклад терміну передбачає передачу оригінального поняття в іншу мову, зберігаючи при цьому зміст та стиль. Для повного розуміння оригінальної ідеї важливо вибирати відповідні терміни та лексичні одиниці у мові перекладу, але у випадках, коли одне слово має декілька значень, процес ускладнюється. Головна мета професійного перекладу полягає в точному передаванні інформації.

Існують різні методи перекладу термінології, включаючи використання еквівалентів (повних та часткових), лексичні трансформації, лексико-семантичні трансформації та граматичні транс-

формації. В процесі перекладу фахівцю потрібно правильно вибрати прийом перекладу для забезпечення точного відтворення значення конкретної терміносистеми.

Музика як мистецтво існувала з давніх часів, і представники різних культур розробляли свої терміни для позначення основних понять у цій галузі. Тому використання еквівалентів є першим і найбільш ефективним засобом відтворення музичної термінології при перекладі.

Повні еквіваленти – це українські відповідники, які в більшості випадків є моноеквівалентами англійських термінологічних одиниць, збігаються з ними за значенням та лексичним складом. До повних еквівалентів належать наступні:

– musician «музикант»: «*Learning how to read music is essential to a musician, especially one who wants to share his music with other musicians or discover what other musicians are playing*» [7, с. 30]. – «Навчання тому, як читати музику має важливе значення для музиканта, особливо того, хто хоче поділитися своєю музикою з іншими музикантами або дізнатися, що грають інші музиканти»;

– form «форма»: «*Most popular and classical music is composed using specific forms. A form is a structural blueprint used to create a certain type of music*» [7, с. 31]. – «Найпопулярніша і класична музика складається з використанням конкретних форм. Форма – це структурований відбиток, який використовується для створення певного типу музики»;

– pitch «висота»: «*Although all the other parts of music (pitch, melody, harmony, and soon) are pretty darned important, without the beat, you don't really have a song*» [7, с. 34]. – «Хоча всі інші параметри музичного твору (висота, мелодія, гармонія тощо) є досить важливими, без ритму пісня не існує»;

– composer «композитор»: «*From the non, when composers wrote a piece of music, they could give musicians an exact number of beats per minute to be played*» [7, с. 248]. – «Відтоді, коли композитори писали музичний твір, вони могли давати музикантам вказівку на точну кількість ударів в хвилину, яку потрібно відтворити»;

– bridge «міст»: «*The B section is the bridge, a contrasting section that prepares the listener or performer for the return of the original A section*» [7, с. 289]. – «Секція B – міст, контрастний розділ, який готує слухача або виконавця до повернення до початкового розділу A»;

– full orchestra «повний оркестр»: «*The keyboard-notation link was fostered because of the ease of composing for full orchestras on the keyboard*

[7, с. 31]. – «Посилання на музичну клавіатуру при нотуванні поширилося через просту складання творів на клавіатурі для повних оркестрів».

Часткові еквіваленти включають в себе українські відповідники англійських термінологічних одиниць, які збігаються за значенням, але можуть мати деякі відмінності в лексичному складі. Іноді ці еквіваленти можуть бути прийнятними лише в конкретному контексті:

– tempo «темпо»: «*You can create varied sound in whatever for my or choose by playing with tempo, dynamics, and instrument to recolor*» [7, с. 31]. – «Ви можете створювати різноманітні звучання у будь-якій обраній формі, граючи з темпом, динамікою та тоном інструменту»;

– beat «доля»: «*A beat is a pulsation that divides time into equal lengths*» [7, с. 35]. – «Доля – це пульсація, яка ділить час на рівні довжини»;

– field holler «трудова пісня»: «*Around the turn of the 20th century, field holler, church music, and African percussion had all melded into what is now known as the blues*» [7, с. 289]. – «На рубежі ХХ століття трудові пісні, церковна музика та гра на африканських ударних інструментах об'єдналися в те, що зараз відоме як блюз»;

– turnaround «поворот»: «*If the song continues on to a new verse, the V chord at the end of the song is called the turnaround*» [7, с. 289]. – «Якщо пісня продовжується новим віршем, V акорд у кінці пісні називається поворотом».

Лексичні трансформації, які застосовуються при перекладі музичної термінології, включають транскодування, експлікація, практичну транскрипцію, транслітерацію та калькування.

Транскодування передбачає передачу початкового слова на підставі звуків або літер мови перекладу, зберігаючи фонематичну або графематичну структуру оригінального слова. У цьому контексті можна виділити чотири види транскодування:

1) транслітерування, яке передбачає відтворення форми початкового слова за допомогою літер латинського алфавіту так, ніби воно вимовляється в оригінал: *The Odesa National Academic Opera and Ballet Theatre – Одеський національний академічний театр опери та балету, fortissimo – фортецісцімо*;

2) транскрибування, що полягає в передачі звукової структури слова вихідної мови за допомогою літер мови перекладу: *франц. chanson – шансон, ісп. flamenco – фламенко*;

3) змішане транскодування, яке об'єднує елементи транскрибування та транслітерування *нім. Kapellmeister – капельмейстер*;

4) адаптивне транскодування, де форма початкового слова модифікується так, щоб вона більш відповідала фонетичній або граматичній структурі мови перекладу: *итал. crescendo* – *крешендо*.

Також можна передавати значення термінів шляхом їх опису, відомого як експлікація. Цей метод часто використовується для перекладу авторських термінів-неологізмів. Замість терміну *crescendo*, який означає поступове зростання гучності музичного виконання, можна використовувати опис: «поступово збільшуючись у гучності».

Проте варто зауважити, що описовий переклад може втратити частину емоцій та виразності, яку має оригінальний музичний термін, тому в нотаціях або спеціалізованому тексті важливо використовувати відповідні терміни або їх еквіваленти. Однак, згідно з Л.В. Бразюліс, недоліком прийому є його громіздкість, яка значно ускладнює текст. Лінгвісти також відзначають, що описовий переклад не відповідає нормі стислості терміна [2, с. 4].

Практична транскрипція застосовується як засіб відтворення звукової форми слів мови оригіналу засобами мови перекладу, особливо в разі перекладу новітніх термінів. Це пов'язано з тенденцією до запозичення термінів у такий спосіб на сучасному етапі:

– *jam* «джем»: «*The only people who can pull off a spontaneous jam well are those who know music thoroughly enough to stack chords and not as next to one and others or they make sense to listeners*» [7, с. 32]. – «Спонтанний *джем* зіграти можуть лише люди, хто знає теорію музики достатньо ґрунтовно для того, щоб поєднувати акорди та ноти такими чином, щоб вони мали сенс для слухачів»;

– *beat* «біт»: «*Without a discernible beat, you have nothing to dance or nod your head to*» [7, с. 34]. – «Без відчутного *біту* вам ні під що танцювати або навіть хитати головою»;

– *distortion* «дісторшн»: «*The electric guitar provided the opportunity to use such musical devices as distortion, which were previously unavailable to your average blues man with an acoustic guitar*» [7, с. 293]. – «Електрогітара надала можливість використовувати такі музичні пристрої, як *дісторшн*, які раніше були недоступними для середнього блюзмена з акустичною гітарою».

Практична транскрипція також використовується при відтворенні окремих термінів іншомовного походження:

– *metronome* «метроном»: «*Perhaps the easiest way to practice working with a steady beat is to buy a metronome*» [7, с. 36]. – «Мабуть, найпростіший спосіб попрактикуватися з постійним ритмом – це придбати *метроном*»;

– *cronomètre* «хронометр»: «*His first prototype consisted of a simple weighted pendulum and was called a cronomètre*» [7, с. 248]. – «Його перший прототип складався з простого зваженого маятника і називався «*хронометр*»»;

– *etude* «етюд»: «*An etude is a brief musical composition based on a particular technical aspect of music designed to help instruct the performer through musical exercise*» [7, с. 287]. – «*Етюд* – це коротка музична композиція, заснована на певному технічному аспекті музики, покликана допомогти натренувати виконавця через музичну вправу».

Транслітерація використовується як спосіб передачі графічної форми слів з мови оригіналу за допомогою засобів мови перекладу, особливо при перекладі слів, запозичених з інших мов.

– *octave* «октава»: «*Even Pythagoras got into the act by creating octave scale similar to the one that musicians and composers still use today*» [7, с. 29]. – «Долучився навіть Піфагор, створивши шкалу *октав*, подібну до тієї, яку зараз використовують музиканти та композитори»;

– *sonata* «соната»: «*You can choose from many different classical and popular forms, including sonatas, concertos, 16-bar blues*» [7, с. 32]. – «Ви можете обирати різні класичні та популярні форми, зокрема *сонати*, концерти, 16-тактний блюз»;

– *bongo* «бонго»: «*If you don't, clapping or smacking your hand against bongos or your desktop works just as well*» [7, с. 35]. – «Якщо ні, плескаючи або стукати руками по *бонго*, або просто по поверхні стола – також непогано»;

– *prestissimo* «претіссімо»: «*Music that's played very, very slowly, or grave, can impart a feeling of extreme sombreness, whereas music played very, very quickly, or prestissimo, can seem maniacally happy and bright*» [7, с. 247]. – «Музика, яка грає дуже, дуже повільно або *грейв*, може викликати відчуття надзвичайного суму, тоді як музика, яка грає дуже, дуже швидко, або *претіссімо*, може здатися надзвичайно щасливою і яскравою»;

– *minim* «мінім»: «*Like the concept of the minim (refer to the previous section), both musicians and composers warmly received the metronome*» [7, с. 248]. – «Як і у випадку з *мінімом* (див. попередній розділ), і музиканти, і композитори тепло прийняли *метроном*»;

– *fortissimo* «фортіссімо»: «*Fortissimo (ff) means that the rest of the selection is to be played ver yloudly*» [7, с. 251]. – «*Фортіссімо (ff)* означає, що решту твору потрібно грати дуже голосно»;

– duplet «дуплет»: «*Duplets work like triplets, except in reverse*» [7, с. 85]. – «Дуплети працюють як тріплету, лише навпаки».

Використання трансформації калькування в текстах з теорії музики дозволяє відтворити музичну термінологію поелементно, адаптуючи її до мови перекладу.

– musical instrument «музичний інструмент»: «*From what historians can tell, by the time the ancient world was beginning to establish itself – approximately 7000 B.C. – musical instruments had already achieved a complexity in design that would be carried all the way into the present*» [7, с. 29]. – «Як можуть розповісти історики, з того часу, як стародавній світ почав утверджуватися – приблизно 7000 років до н.е. – музичні інструменти вже досягли високої складності дизайну, яка перенеслася і в сучасність»;

– music theory «теорія музики»: «*In other words, the purpose of music theory is to explain why something sounded the way it did and how that sound can be made again*» [7, с. 29]. – «Іншими словами, мета теорії музики – пояснити, чому щось звучало так, як воно звучало, і як цей звук відтворити».

– deceptive cadence «оманлива каденція»: «*A deceptive cadence leads from the V/v chord to any chord other than the I/I chord*» [7, с. 241]. – «Оманлива каденція веде від акорда V / v до будь-якого акорда, крім акорда I/i»;

– musical phrase «музична фраза»: «*With a half-cadence, the musical phrase ends at the point of tension, the V/v chord itself*» [7, с. 241]. – «З напівкаденцією музична фраза закінчується в точці напруги, самим акордом V/v».

Дослідник Д.В. Фурт пише, що «у випадку, коли словник не дає чіткого еквівалента тому чи іншому терміну, або у випадках коли застосування калькування, транслітерації чи описового перекладу недоречне, можливими також є інші прийоми перекладу» [3, с. 279].

Іншим прийомом перекладу термінів є транспозиція (перестановка) – переклад зі змінюю порядку компонентів словосполучення. Наприклад: *harmony progression* – послідовність гармоній, *orchestral octave* – октава в оркестровому виконанні тощо.

Серед прийомів перекладу безеквівалентних термінів, існує метод конкретизації. Цей підхід використовується для перекладу слів, які в мові призначення мають більш конкретне та вузьке значення, ніж у вихідній мові. Наприклад, *quadrangle name* – конкретна назва квадрангла, *accompaniment* – супровідна музична партія.

Застосування цього методу перекладу обумовлене тим, що в українській мові відсутні адекватні еквіваленти для слів англійської мови, які мають широкий спектр значень. Зазвичай словники надають кілька можливих відповідників, кожен з яких передає лише одне з багатьох спеціалізованих значень іншомовного слова. Під час перекладу таких непарних термінів може бути використано кілька методів одночасно, таких як використання транскрибування разом з описовим перекладом, калькування разом з транслітерацією або транскрибуванням тощо [3, с. 279].

Лексико-семантичні трансформації при перекладі музичної термінології у текстах з теорії музики включають в себе такі процеси як конкретизація, диференціація та модуляція.

Трансформація конкретизації при перекладі полягає у заміні слова із більш вузьким значенням словом із більш широким, називаючи родові поняття через видові. Наприклад, заміна *musical* на «нотний» при перекладі терміну «musical stave» «нотний стан»: «*Fifteenth-century French composers began adding as many lines as they needed to their musical staves*» [7, с. 31]. – «Французькі композитори п'ятнадцятого століття почали додавати до своїх нотних станів стільки ліній, скільки їм було потрібно».

Диференціація значень виникає тоді, коли одне слово має кілька можливих відповідників в українській мові, і ці відповідники лише частково охоплюють спектр значень цього слова в англійській мові. У такому випадку перекладач повинен вибрати відповідний варіант перекладу в залежності від контексту. Пропонуємо розглянути деякі термінологічні одиниці, які потребують диференціації:

– chord «акорд»: «*In the following sections, we go over the basic information you need to start learning how to read music, build chords, and compose with forms*» [7, с. 30]. – «У наступних розділах ми переходимо до основної інформації, яка вам потрібна, щоб навчитися читати музику, створювати акорди та складати форми»;

– impulsive decay «імпульсне затухання»: «*An impulsive decay belongs to instruments that need to be played continuously, or in pulses, in order to continue sounding*» [7, с. 262]. – «Імпульсне затухання властиве інструментам, гра на яких характеризується постійністю, або в з ритмами постійного звучання».

Трансформація модуляції в перекладі означає заміну лексичної одиниці іншою лексичною одиницею, яка має зв'язок з оригінальним терміном через причинно-наслідкові або інші асоціативні

зв'язки. Наприклад, у випадку терміна «double-reed», який характеризує інструмент із двома отворами для вдунання повітря, український переклад «двокрилий» використовує асоціативний зв'язок з числом два (два крила) для передачі цього поняття: «*Similarly, pictographs and funerary ornaments have shown that by 3500 B.C., Egyptians were using harps as well as double-reed clarinets, lyres, and their own version of the flute*» [7, с. 29]. – «Аналогічно, піктограми та похоронні прикраси демонструють, що до 3500 р. до н.е. єгиптяни використовували арфи, а також двокрилі кларнети, ліри та власну версію флейти».

У наступному випадку, іменник «value» було власне передано як «тривалість», і це є найбільш доцільним перекладом, особливо враховуючи той факт, що розмова йде про характеристику тривалості або довжини звучання ноти на основі її розміру і форми. Переклад відображає ідею, яку автор оригінального тексту намагається висловити: «*The note value, indicated by the size and shape of the note, determines this length*» [7, с. 35]. – «Тривалість ноти, позначене її розміром і формою, визначає цю довжину».

До граматичних трансформацій при перекладі музичної термінології включаються граматичні зміни, додавання та вилучення. Граматичні заміни означають заміну частини мови або синтаксичної конструкції. Під час перекладу музичних термінів, граматичні заміни можуть включати заміни у площині частини мови, зокрема:

– bone flute «кістяна флейта», де іменник замінений прикметником: «*For example, some of the bone flutes found from that time period are still playable, and short performances have been recorded on them for modern listeners to hear*» [7, с. 29]. – «Наприклад, деякі кістяні флейти, знахідки того періоду, все ще грають, і на них записані короткі виступи, які можуть почути сучасні слухачі»;

– rhythm sticks «ритмічні палички», де іменник замінено прикметником: «*When figuring out how to follow the beat, rhythm sticks (fat, cylindrical, hardwood instruments) come in real handy*» [7, с. 35]. – «Якщо подумати, як слідувати за ритмом, ритмічні палички (товсті, циліндричні, дерев'яні інструменти) стають справді корисними»;

Особливим випадком застосування граматичних заміни є часткова детермінологізація терміну, як у випадку із перекладом терміну classical music в наступному реченні: «*Or when you can look at a piece of classical music and find yourself looking forward to playing through it for the first time*» [7, с. 32]. – «Або коли ви можете подивитись на фрагмент

класичного музичного твору і з нетерпінням чекаєте на те, щоб зіграти його вперше».

У цьому випадку було об'єднано термін «прикметник + іменник» з елементом «твір», і створено нову фразу «класичний музичний твір».

Трансформація додавання означає введення додаткових елементів у текст перекладу з метою точного передачі значення, яке міститься в оригінальному тексті.

Додавання використовується у випадку, коли термін потенційно може бути сплутаний із терміном іншої науки, наприклад, keyboard «музична клавіатура»: «*With the invention of the keyboard came the beginning of modern musical notation – written music*» [7, с. 31]. – «З винаходом музичної клавіатури пов'язаний початок сучасного нотного письма – написаної музики».

Додавання також використовується при необхідності зв'язати інформацію між собою, наприклад, bass sustain pedal «сустейн-педаль, яка підтримує басы»: «*Some other pianos have a bass sustain pedal as their middle pedal*» [7, с. 255]. – «Деякі інші фортепіано мають сустейн-педаль, яка підтримує басы».

При перекладі термінології можуть також додаватися прийменники для з'єднання або зв'язку різних елементів термінології. Наприклад, talking instrument «інструмент, що говорить»: «*This is why lead instruments are sometimes called talking instruments*» [7, с. 258]. – «Ось чому інструменти, що виконують головні лінії, іноді називають інструментами, що говорять».

Трансформація вилучення є протилежною до додавання і полягає в вилученні зайвих семантичних елементів з тексту перекладу. Це спрощує текст перекладу і дозволяє уникнути відволікання уваги від головної ідеї або основного контексту. Наприклад, tonal qualities «тональності»: «*A lot of un answered questions remain about ancient music, such as why so many different cultures came up with so many of the same tonal qualities in their music completely independent of one another*» [7, с. 29]. – «Про давню музику залишилося багато питань без відповіді, наприклад, чому так багато різних культур, будучи повністю незалежними один від одного, винайшли стільки однакових тональностей у своїй музиці».

Таким чином, серед способів перекладу музичних термінів виокремлено: використання еквівалентів (повна в часткова), лексичні трансформації (транскодування, експлікація, практична транскрипція, транслітерація, калькування, транспозиція), лексико-семантичні трансформації

(конкретизація, диференціація, модуляція), граматичні трансформації (граматичні заміни, додавання, вилучення).

Висновки. Серед способів перекладу музичних термінів виокремлюють: використання еквівалентів, лексичні трансформації, лексико-семантичні трансформації та граматичні трансформації.

Багато музичних термінів можна відтворити в перекладі, використовуючи повні або часткові еквіваленти. Повні словникові еквіваленти найкраще передають значення терміну, але при використанні контекстуальних еквівалентів потрібно враховувати специфіку контексту і семантику кожного окремого терміну.

Лексичні перекладацькі трансформації включають транскодування, експлікацію, практичну транскрипцію, транслітерацію, калькування, транспозицію. Транскодування використовується для передачі початкового слова на підставі звуків або літер мови перекладу, зберігаючи фонематичну або графематичну структуру оригінального слова. Експлікація застосовується для перекладу авторських термінів-неологізмів, а транспозиція – для перекладу зі зміною порядку компонентів словосполучення. Транскрипція та транслітерація найчастіше використовуються для передачі вимови або написання запозичених або нових термінів.

Калькування є доцільним у випадках, коли можливий по елементний переклад термінів, використовуючи еквіваленти для кожного з їх компонентів.

Лексико-семантичні трансформації включають в себе конкретизацію, диференціацію та модуляцію. Конкретизація дозволяє перекладачу деталізувати поняття, виражені термінами, щоб зробити текст більш інформативним. Використання диференціації дозволяє точно передавати значення термінів, уточнюючи значення певних одиниць для відтворення основного смислу. Модуляція дає можливість перекладачеві відтворити асоціативні зв'язки, які вкладені в образні терміни, шляхом використання логічних зв'язків між мовними одиницями та явищами, які вони позначають.

Грамматичні трансформації, які використовуються при перекладі англійської музичної термінології на українську мову, включають граматичні заміни, додавання та вилучення. Грамматичні заміни, зазвичай, передбачають перетворення іменниково-іменникових та дієприкметниково-іменникових словосполучень на прикметниково-іменникові відповідно до української мови. Додавання є ефективним способом пояснення значення терміну. При цьому як додавання, так і вилучення використовуються для адаптації терміну до граматичної системи української мови.

Список літератури:

1. Бережна О.О. Особливості лексичних та граматичних трансформацій під час перекладу англійської термінології галузі мистецтвознавства. Вчені записки: Перекладознавство. № 32 (71), 2021. С. 1–6.
2. Борщ І. В. Особливості перекладу сучасних термінів комп'ютерної сфери з англійської українською мовою. Нова філологія. 2011. № 45. С. 175–177.
3. Філь О. М. Особливості засвоєння англійської комп'ютерної термінології лексичними системами української та польської мов: 103 когнітивний аспект. Наукові записки [Ніжинського державного університету ім. Миколи Гоголя]. Серія : Філологічні науки. 2013. Кн. 4. С. 284–287.
4. Broughton S. World Music: The Rough Guide. Rough Guides, 1994. 720 p.
5. Georgakopoulou A. Discourse analysis: an introduction. Edingburgh: Edinburgh Univ. Press, 1997. 208 p.
6. Nunan D. Introducing Discourse Analysis. Penguin English, 1993. 134 p.
7. Pilhofer M., MM, Holly Day. Music Theory for Dummies. 4th edition. Hoboken: John Wiley & Sons, Inc., 2019. 430 p.
8. Музична імпровізація. Режим доступу: [https://uk.wikipedia.org/wiki/%D0%86%D0%BC%D0%BF%D1%80%D0%BE%D0%B2%D1%96%D0%B7%D0%B0%D1%86%D1%96%D1%8F_\(%D0%BC%D1%83%D0%B7%D0%B8%D0%BA%D0%B0\)](https://uk.wikipedia.org/wiki/%D0%86%D0%BC%D0%BF%D1%80%D0%BE%D0%B2%D1%96%D0%B7%D0%B0%D1%86%D1%96%D1%8F_(%D0%BC%D1%83%D0%B7%D0%B8%D0%BA%D0%B0))

Slyvka L. Z. THE WAYS AND STRATEGIES OF TRANSLATING MUSICAL TERMS

Terminology, as one of the components that has long been a focus of research for linguists and specialists in other fields due to its role in embodying the cognitive function of language, is analysed in this article. Attention to terminology is crucial in making scientific language precise, clear, and unambiguous. Terminology was identified as a layer of vocabulary particularly susceptible to targeted regulation.

As music has its own language, musical terms are used to convey specific concepts, emotions, technical aspects and other aspects of musical expression. It is crucial to accurately translate these terms to avoid losing the meaning, character, and emotional power of the original work.

It was discovered that among the aspects that need to be taken into account are: accuracy of terms, emotional expression, technical aspects, historical and cultural context, character and style.

The term 'translation' refers to the rendering of an original concept into another language while maintaining its meaning and style. It was determined that to ensure a full understanding of the original idea, it is crucial to select appropriate terms and lexical units in the target language. However, when a word has multiple meanings, the process can become complicated. The primary objective of professional translation is to accurately convey information.

Different methods for translating terminology, such as using equivalents (both full and partial), lexical, lexical-semantic and grammatical transformations were discussed in this article. The specialist must choose the appropriate translation method to ensure accurate reproduction of the meaning of a specific term system.

After conducting a comprehensive study of musical terminology, various methods of translating musical terms are identified in this article. These methods include the use of equivalents (full or partial), lexical transformations (such as transcoding, explication, practical transcription, transliteration, calque translation, transposition), lexical and semantic transformations (specification, differentiation, modulation) and grammatical (grammatical substitutions, additions, omissions) transformations.

Key words: *musical term, translation method, lexical transformations (transcoding, explication, practical transcription, transliteration, calque translation, transposition), lexical and semantic transformations (specification, differentiation, modulation), grammatical transformations (grammatical substitutions, additions, omissions).*